

Tájékoztató az érettségi vizsgatárgyak estében alkalmazható „mentesítések” szabályairól

Sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló: az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján mozgásszervi, érzékszervi (látási, hallási), értelmi vagy beszéd fogyatékos, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral) küzd.¹

„A sajátos nevelési igényű gyermeknek, tanulóknak joga, hogy különleges bánásmód keretében állapotának megfelelő pedagógiai, gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai ellátásban részesüljön attól kezdődően, hogy igényjogosultságát megállapították. A különleges bánásmódnak megfelelő ellátást a szakértői bizottság szakértői véleményében foglaltak szerint kell biztosítani.”²

Beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek, tanuló: az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján az életkorához viszonyítottan jelentősen alulteljesít, társas kapcsolati problémákkal, tanulási, magatartásszabályozási hiányosságokkal küzd, közösségbe való beilleszkedése, továbbá személyiségfejlődése nehezített vagy sajátos tendenciákat mutat, de nem minősül sajátos nevelési igényűnek.³

Azt, hogy az adott vizsgázó sajátos nevelési igényű vagy beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzd – függetlenül attól, hogy a tanuló milyen képzési rendszerben és milyen munkarendben tanul – a pedagógiai szakszolgálat megfelelő szakértői bizottsága állapítja meg. A pedagógiai szakszolgálat szakértői bizottságainak működését, illetékességét EMMI rendelet tartalmazza.⁴

„Ha a gyermek, tanuló enyhe értelmi fogyatékos, illetve egyéb pszichés fejlődési zavarral küzd, a szakértői véleményt az első hivatalból történő felülvizsgálat után addig a tanévig, amelyben a tanuló a tíz éves életkort betölti minden második, azt követően és egyéb fogyatékoság, valamint autizmus spektrum zavar esetében, illetve ha a tanuló beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzd, addig a tanévig, amelyben a tanuló a tizenhatodik életévét betölti, minden harmadik tanévben hivatalból felül kell vizsgálni.” Ez azt jelenti, hogy a 16. életév betöltését megelőző vagy azt követő legutolsó szakértői vélemény már nem veszíti el érvényességét, azaz a 16 éves kori utolsó kötelező kontroll szakértői véleménye korlátozás nélkül használható, függetlenül attól, hogy van-e tanuló jogviszonya a jelentkezőnek, illetve attól, hogy milyen munkarendben (nappali, felnőttoktatás esti/felnőttoktatás levelező stb.) folytatja tanulmányait.⁵

Az érettségi vizsga vizsgaszabályzatának kiadásáról szóló 100/1997. (VI. 13.) Korm. rendelet (a továbbiakban: R.) 12. § (9) bekezdése szerint **Ha a tanulói jogviszony megszűnése után következik be olyan állapot, amely alapján az Nkt. 4. § 25. pontjában felsorolt sajátos nevelési igény megállapításának lenne helye, az e bekezdésben és a (6)–(7) bekezdésében foglaltakat azzal az eltéréssel kell alkalmazni, hogy a fogyatékoság fennállását 2020. augusztus 31-ig szakorvos által kiállított igazolással lehet bizonyítani.**⁶ Amennyiben az Nkt. 4. § 25. pontjában meghatározott állapot fennállásáról szakorvos 2020. augusztus 31. előtt nem állított ki igazolást, úgy az állapot fennállását 2020. szeptember 1-jét követően már csak az ELTE Gyakorló Országos Pedagógiai Szakszolgálat Szakértői Bizottsága állapíthatja meg.

A fentiek tehát azt jelentik, hogy a szakorvosi igazolás nem évül el, azaz az érettségi jelentkezések során a 2020. augusztus 31-ig kiállított szakorvosi vélemények továbbra is elfogadhatók.

Az Nkt. 56. § (1) – (2) bekezdése szerint **a szakértői bizottság véleménye alapján a tanulót a „saját” középiskolájának az igazgatója mentesítheti az egyes tantárgyakból, tantárgyrészekből az értékelés és minősítés alól.**

„(1) A sajátos nevelési igényű tanulót, ha egyéni adottsága, fejlettsége szükségessé teszi, a szakértői bizottság véleménye alapján az igazgató mentesíti

a) az érdemjegyekkel és osztályzatokkal történő értékelés és minősítés alól, és ehelyett szöveges értékelés és minősítés alkalmazását írja elő,

b) egyes tantárgyakból, tantárgyrészekből az értékelés és a minősítés alól.

(2) Az érettségi vizsgán az (1) bekezdés b) pont szerinti tantárgyak helyett a tanuló - a vizsgaszabályzatban meghatározottak szerint - másik tantárgyat választhat.”

Az iskola pedagógiai programja határozza meg azon választható érettségi vizsgatárgyak megnevezését, amelyekből a középiskola tanulóinak közép- vagy emelt szintű érettségi vizsgára való felkészítését az iskola kötelezően vállalja, továbbá annak meghatározását, **hogy a tanulók milyen helyi tantervi követelmények teljesítése mellett melyik választható érettségi vizsgatárgyból tehetnek érettségi vizsgát.**

Azaz elválik azon vizsgatárgyak köre, amelyekből az intézmény a közép- vagy emelt szintű érettségi vizsgára való felkészítést vállalja, és azon vizsgatárgyak köre, amelyekből ugyan az érettségi vizsgára történő felkészítést az intézmény nem vállalja, de meghatározott helyi tantervi követelmények teljesítése mellett lehetővé teszi a tanulók számára az érettségi vizsgára történő jelentkezést.

A fentiek alapján tehát, amennyiben a vizsgázót valamely kötelező vizsgatárgy vizsgája alól felmentették, úgy az iskola pedagógiai programjában meghatározott választható vizsgatárgyak közül döntheti el, hogy mely vizsgatárgyból tesz vizsgát.

Ahhoz, hogy a tanuló esetében ez a döntés meghozható legyen tehát a tanulói szakértői véleményében leírtakat, a helyi tanterv lehetőségeit (azaz, hogy mely vizsgatárgy választása van lehetőség az intézményben) **és a vizsgatárgyak egyedi sajátosságait is figyelembe**

¹ Nkt. 4. § 25. pont és Sztk. 7. § 5. pont

² Nkt. 47. § (1) bekezdés

³ A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény (a továbbiakban: Nkt.) 4. § 3. pont; a szakképzésről szóló 2019. évi LXXX. törvény (a továbbiakban: Sztk.) 7. § 1. pont

⁴ A pedagógiai szakszolgálati intézmények működéséről szóló 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet (a továbbiakban: EMMI rendelet)

⁵ Az EMMI rendelet 22. § (3) bekezdés

⁶ Az Emberi Erőforrások Minisztériuma Köznevelés-Igazgatási Főosztály szakmai tájékoztatója szerint pl.: „a diszkalkulia, a betegségek nemzetközi osztályozására szolgáló kódrendszerben a pszichés (lelki) fejlődés zavarai (F80-F89) közé tartozik (F81.2 Az aritmetikai készségek zavara -dyscalculia), az érettségi vizsgaszabályzatban jelzett szakorvos a gyermek- és ifjúsági pszichiátria, vagy a pszichiátria szakképzettséggel rendelkező szakorvos. Tekintve, hogy a jogszabály nem szűkíti a szakorvosok körét például az őket foglalkoztató munkáltató szempontjából, így valamennyi a gyermek- és ifjúsági pszichiátria, vagy a pszichiátria szakképzettséggel rendelkező szakorvos jogosult a fent jelzett igazolás kiállítására.”

kell venni. Nem lehetséges olyan vizsgatárgy esetében pl. az írásbeli vizsga helyett szóbeli vizsgát tesz mentesség engedélyezése, amely vizsgatárgy esetében nincs szóbeli vizsgarész.

A fentiek értelmében a **mentességek esetében a döntés joga és felelőssége az érettségi jelentkezést fogadó intézmény igazgatójává**, tehát a mentességre vonatkozó kérelmet (emelt- és középszinten egyaránt) a szükséges igazolásokkal együtt az érettségi vizsgára történő jelentkezéskor kell benyújtani a jelentkezést fogadó intézményhez, és az intézmény igazgatója az érvényes szakvélemény alapján dönt arról, hogy milyen mentességeket engedélyez a vizsgázónak. Az igazgató nem térhet el a szakértői bizottság javaslatától, mivel erre a jogszabályok nem adnak számára felhatalmazást. A szakértői vélemény a keletkezése napjától érvényes. A döntést befolyásolnia kell annak is, hogy a tanulmányok során a diák teljesítményét milyen módszerekkel mérték, értékelték. Amennyiben a rendelkezésre álló szakértői vélemény alapján nem lehetséges pontosan meghatározni a tanuló számára adandó mentességeket, úgy a szakértői véleményt kiállító bizottsággal kell egyeztetni a lehetőségeket. A mentesítéssel kapcsolatban hozott döntést írásba kell foglalni, megjelölve a döntés indokait, a mérlegelés során figyelembe vett körülményeket, és a döntés alapjául szolgáló jogszabályhelyeket és a vizsga letételének pontos módját, valamint tájékoztatást kell adni a jogorvoslati lehetőségekről is.

Az R. 12. § (1) bekezdése értelmében érettségi vizsga a tanulói jogviszony keretében, az érettségi bizonyítvány megszerzése előtt abból a vizsgatárgyból tehető, amelynek a helyi tantervben a jelentkező számára az adott tantárgyra vonatkozóan meghatározott követelményeit az érettségi vizsgára jelentkező teljesítette, tudását osztályzattal értékelték, és ezt bizonyítvánnyal igazolni tudja. Amennyiben tehát a tanulót valamely vizsgatárgyból történő jelentkezéshez szükséges valamely tantárgyból/tantárgyrészből valamely évfolyamon felmentették az értékelés és minősítés alól a tanulmányai során, úgy ebből a tantárgyból a mentesség jelentheti az adott tantárgyra vonatkozóan meghatározott követelmények teljesítését. Természetesen a vizsgatárgyból történő jelentkezéshez szükséges többi tantárgyból teljesítenie kell a meghatározott követelményeket. Ha a tanuló egy vagy több évfolyamon fel volt mentve az adott tantárgy/tantárgyrész tanulása alól, de a tanulmányai befejezését megelőzően ez a mentesség megszűnik, a felmentett évfolyamokból nem kell megszereznie az osztályzatokat, a felmentés az értékelési kötelezettség alól felmentést jelentett, ezért csak a „hátrálévő” évfolyamokon kell megszereznie az előírt osztályzatokat.

Az R. 6. § (7), a 20. § (7) és a 37. § (1) bekezdése határozza meg, hogy az érettségi vizsgán az érettségi jelentkezést fogadó intézmény igazgatója milyen „mentességeket” engedélyezhet.

6. § (7) Ha a vizsgázót – az Nkt. 56. § (1) bekezdése alapján a kötelező és a kötelezően választandó érettségi vizsgatárgynak megfelelő tantárgyból középiskolában – mentesítették az érdemjegyekkel és osztályzatokkal történő értékelés, minősítés alól, akkor az adott tantárgy helyett a vizsgázó egy másik, általa választott vizsgatárgyból tehet érettségi vizsgát. A vizsgázó részére – a szakértői bizottság szakvéleménye alapján – kérelmére engedélyezni kell az írásbeli beszámoló szóbeli beszámolóval vagy a szóbeli beszámoló írásbeli beszámolóval történő felváltását, és biztosítani kell a hosszabb felkészülési időt.

20. § (7) bekezdése alapján **az írásbeli vizsgán**

A 6. § (7) bekezdése szerint a vizsgázó kérelmére, az igazgató engedélye alapján

a) a 19. § (1) bekezdésben meghatározott időt legfeljebb egy órával (60 perc) meg kell növelni,

b) lehetővé kell tenni, hogy a szakértői bizottság szakvéleményében előírt, illetve az iskolai tanulmányok során alkalmazott segédeszközt (pl. számológép, írógép) használja,

c) engedélyezni kell, hogy az írásbeli vizsga helyett szóbeli beszámolót tegyen, vagy a szóbeli vizsgát írásban teljesítse,

d) a tanuló a vizsgán mentesülhet az értékelés egy vagy több része alól, amennyiben a középiskolában a megfelelő tantárgyból nem mentesítették az értékelés, minősítés egésze alól.

e) a látási fogyatékos, a mozgásszervi fogyatékos tanuló a nyomtatott nem enciklopédikus szótár helyett a szótár digitalizált, világháló-kapcsolattal nem rendelkező változatát is használhatja.

37. § (1) bekezdése alapján **a szóbeli vizsgán**

A 6. § (7) bekezdése alapján a vizsgázó kérelmére, az igazgató engedélye alapján

a) a 35. § (2) bekezdésben meghatározott időt legfeljebb húsz perccel, a 35. § (3) bekezdésében és a 40/A. § (1) bekezdés b) pontjában meghatározott időt legfeljebb tíz perccel meg kell növelni,

b) engedélyezni kell, hogy a szóbeli vizsgát írásban tegye le,

c) lehetővé kell tenni, hogy a vizsga közben a szakvéleményben előírt vagy az iskolai tanulmányok során alkalmazott segédeszközt (pl. számológép) használja,

d) a tanuló a vizsgán mentesülhet az értékelés egy vagy több része alól, ha a középiskolában a megfelelő tantárgyból nem mentesítették az értékelés, minősítés egésze alól.

Ha a vizsgázó **szóbeli vizsgát írásban teszi le**, a vizsgatétel kihúzása után, külön helyiségben, felügyelő tanár mellett készíti el dolgozatát. A dolgozat elkészítésére középszintű vizsga esetén harminc percet, emelt szintű vizsga esetén negyven percet kell biztosítani. A dolgozatot a vizsgázó, vagy a vizsgázó kérésére a kérdező tanár felolvassa. R. 37. § (2) Élő idegen nyelvek esetén a szóbeli vizsga során a vizsgázónak felkészülés nélkül kell reagálnia, ezért célszerű, ha a vizsgázó nem külön teremben, hanem a bizottság előtt dolgozik, mert így megvalósulhat a kommunikáció: a leírt feleleteket a jogszabálynak megfelelően a kérdező tanár felolvassa, majd reagálva rá továbbviszi a társalgást.

Ha a vizsgázónak a 6. § (7) bekezdése vagy az e rendelet 24. § (4) bekezdés b) pontja, illetve 31. § (5) bekezdései alapján engedélyezték, hogy **az írásbeli vagy a gyakorlati vizsgarész helyett szóbeli vizsgát tegyen**, és a vizsga írásbeli vagy gyakorlati és szóbeli vizsgarészekből áll, két vizsgatételt kell húznia és kifejtenie. A felkészüléshez és a tétel kifejtéséhez rendelkezésre álló időt tételenként kell számítani. A vizsgázó kérésére a második tétel kihúzása előtt legalább tíz perc pihenőidőt kell adni. A vizsgázó a pihenőidő alatt a vizsgatermet nem hagyhatja el. Amennyiben a vizsgázó a gyakorlati vizsgarészt szóbeli vizsgarésszel pótolja, a törzslapján, az érettségi bizonyítványában, tanúsítványában ezt a tényt – záradék formájában – fel kell tüntetni. R. 37. § (3)

Ha a vizsgázó a szóbeli vizsgát írásban tette le, teljesítményét a szóbeli vizsgarésznek megfelelően kell minősíteni. Ha a vizsgázó az írásbeli vagy gyakorlati vizsga helyett szóbeli vizsgát tett, mindkét tétel kifejtését a szóbeli tételek értékelési szabályai szerint kell értékelni, majd a két tételre adott pontszámok összegét a szóbeli vizsgán elérhető pontszám kétszeresének százalékában kell kifejezni, és ez adja a vizsga százalékos minősítését. A vizsgázónak ebben az esetben minkét szóbeli vizsgáján legalább tizenkettő százalékot kell teljesítenie ahhoz, hogy a vizsgatárgyból a teljesített százaléérték alapján a (3)-(4) bekezdésben meghatározottak szerint legalább elégséges osztályzatot kaphasson. R. 41. § (2)

Külön figyelmet kell fordítani **az emelt szintű élő idegen nyelvek** esetében a mentességekkel kapcsolatos döntések meghozatalára. Az R. 45. § (5) bekezdése értelmében, ha a vizsgázó az idegen nyelvből az emelt szintű érettségi vizsgát a 6. § (7) bekezdésében megfogalmazott jogával élve tette le (ez a mentességre utal), és megfelel a (4) bekezdés a), b) pontjában foglalt további feltételeknek (ez a százalékos eredményekre utal)

- a) ha teljesítette a szóbeli vizsga részeit, valamint élő idegen nyelvből a hallott szöveg értése vizsgarészt, érettségi bizonyítványa, tanúsítványa a megfelelő fokozatú szóbeli típusú, államilag elismert nyelvvizsga-bizonyítvánnyal egyenértékű okiratnak minősül,
- b) ha teljesítette élő idegen nyelvből az olvasott szöveg értése, az íráskészség és a nyelvhelyesség vizsgarészeket, illetve latin nyelvből az írásbeli vizsgarészt, érettségi bizonyítványa, tanúsítványa a megfelelő fokozatú írásbeli típusú, államilag elismert nyelvvizsga-bizonyítvánnyal egyenértékű okiratnak minősül.

Az R. 45. § (4)-(5) bekezdése, valamint az 54. § (1)-(5) bekezdése 2019. november 29-étől módosult (módosította: 278/2019. (XI. 21. Korm. rendelet). A módosítás kivette a vizsgaszabályzatból azt a részletszabályt, hogy a nyelvvizsga-egyenértékű dokumentum megszerzéshez a részletes követelményekben meghatározott módon kell teljesíteni a vizsgát, ugyanakkor változatlan maradt az a részletszabály, hogy a nyelvvizsga-egyenértékűséghez az adott foknak és típusnak megfelelően a vizsgaszabályzatban meghatározott valamennyi vizsgarészt teljesíteni kell. Az említett részletszabály kivételése teszi lehetővé azt, hogy azon vizsgázók, akik a szakértői vélemény alapján igazgatói határozattal megállapított speciális körülmények mellett – pl. időhosszabbítással, vagy az értékelési rendszer egy részlete alóli mentességgel (pl. helyesírás értékelése alóli mentesség) –, a vizsgaszabályzatban előírt vizsgaeredménnyel teljesítik az emelt szintű idegen nyelv vizsgát, annak előírt vizsgarészeit, nyelvvizsga-bizonyítvánnyal egyenértékű dokumentumot szerezzenek.

A megfelelő szakértői vélemény alapján lehetséges a vizsgaszabályzat által meghatározott speciális körülmények engedélyezése a vizsgán. Külön említést érdemelnek a vizsgázó érzékelését segítő eszközök, mint a hallókészülék, a vakok felolvasó programja vagy a szemüveg. Hasonlóan, engedélyezhető a számítógép használat, ez esetben a vizsgázó a megoldásokat a számítógép segítségével rögzíti (mert pl. mozgássérült, és másképpen nem képes írásbeli munka elkészítésére. Természetesen ez esetben sem lehetséges a számítógépen semmiféle segédeszköz (pl. helyesírás ellenőrző program). A fenti elvek alapján a vak vizsgázó számára a digitalizált szótár – a képernyőolvasó programhoz hasonlóan – a korlátozott érzékelés helyettesítését szolgálja, a nyomtatott szótár felolvasó eszközének tekinthető, amennyiben a felolvasáson kívül nem tartalmaz egyéb, a feladatok megoldását megkönnyítő funkciókat (pl. kifejezések fordítása, szinonima keresés). Az adott digitalizált szótár, mint vizsgán alkalmazandó segédeszköz ellenőrzése természetesen ebben az esetben is a vizsgaszervező feladata.

A látássérült vizsgázók számára – a vizsgaszabályzat által előírt igazgatói határozat alapján – jelentkezéskor speciális adaptált feladatlapot lehet igényelni bármely vizsgatárgyból. Amennyiben a vizsgabizottságot működtető intézmény a vizsgázó számára adaptált feladatlapot igényel, úgy ezt az igényt a látássérült vizsgázók számára készített speciális igénybejelentő lapon kell az Oktatási Hivatalnak jeleznie, és a kétszintű érettségi vizsga adminisztrációs rendszerében (a továbbiakban: érettségi szoftver) – a program felhasználói útmutatójában leírtak szerint – rögzítenie.

Adaptált feladatlapot – amelyek valamennyi feladat adaptált változatát tartalmazzák – a következő formátumok valamelyikében lehet igényelni:

- **Gyengénlátó tanulók** számára:

- o az eredeti feladatlap A3-as nagyításban,
- o speciálisan formázott feladatlap: 18 pontos Ariel Black NAGYBETŰS betűtípus használatával, dupla sortávolsággal és háromszoros helyigénnyel a válaszok beírásához A4-es formátumban,
- o az eredeti feladatlap pdf formátumban CD-n és az eredeti feladatlap A3-as nagyításban.

A fentiek mellett – amennyiben az iskola igazgatója a segédeszköz (számítógép) használatát engedélyezi a vizsgázónak – vizsgázónak lehetősége van válaszeit egy részét számítógépen (pl. egy üres word dokumentumban), más részeit (pl. a rajzokat, vagy a feleletválasztós feladatokat) a feladatlapon megadni, aki így a számítógépen történő válaszadás és a feladatlapok vizuális megjelenésének előnyeit is ki tudja használni.

- **Vak, illetve aliglátó vizsgázó** esetében olyan, txt formátumú, adaptált feladatsor, illetve – központilag összeállított szóbeli tételsor esetén – tétellap, amely a képernyőolvasó program számára minden részletében értelmezhető.

Az adaptálást az Oktatási Hivatal végzi el.

A gyakorlati vizsgarésszel kapcsolatosan az R. 18/B. § (8) bekezdése a következők szerint rendelkezik.

Az írásbeli vizsgára vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni a gyakorlati vizsgára, amennyiben a vizsgafeladat megoldását valamilyen rögzített módon, s a vizsga befejezését követően, a szaktanár által javítható formában kell elkészíteni (pl. rajz, kottázás, műszaki rajz, festmény, számítástechnikai program). A gyakorlati vizsgán a 19. § (1) bekezdésben foglaltakat akkor kell alkalmazni, ha a vizsgatárgy központi vizsgakövetelménye eltérő rendelkezést nem állapít meg.

Ezek alapján pl. mindkét szinten az informatika, az informatikai ismeretek, emelt szinten a vizuális kultúra gyakorlati vizsgarészére az írásbeli vizsgarészre vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni, így alkalmazható a vizsgaszabályzat 20. § (7) bekezdés c) pontja, amely alapján az igazgató – a szakértői bizottság véleménye alapján – engedélyezheti a vizsgázónak, hogy írásbeli helyett szóbeli beszámolót tegyen.

Ebben az esetben a szóbeli vizsgát az R. 37. § (3) bekezdése szerint kell lebonyolítani.

Ha a vizsgázó egy vizsgatárgy gyakorlati vizsgarészének teljesítésére – neki fel nem róható okból – képtelenné válik, az igazgató engedélyével, az OH, valamint a kormányhivatal egyidejű és azonnali értesítése mellett az adott vizsgatárgy helyett másik vizsgatárgyat választhat, vagy a gyakorlati vizsgarészt szóbeli vizsgarésszel pótolhatja. Amennyiben a vizsgázó új vizsgatárgyat választ, ám annak írásbeli vizsgája már lezajlott, az írásbeli vizsgát szóbeli vizsgával pótolhatja. Ebben az esetben a vizsgát a 37. § (3) bekezdése szerint kell megszervezni és minősíteni. Amennyiben a vizsgázó a gyakorlati vizsgarészt szóbeli vizsgarésszel pótolja, a törzslapján, az érettségi bizonyítványában, tanúsítványában ezt a tényt – záradék formájában – fel kell tüntetni. R. 31. § (5)

Ha a vizsgázónak a 6. § (7) bekezdése vagy az e rendelet 24. § (4) bekezdés b) pontja, illetve 31. § (5) bekezdései alapján engedélyezték, hogy az írásbeli vagy a gyakorlati vizsgarész helyett szóbeli vizsgát tegyen, és a vizsga írásbeli vagy gyakorlati és szóbeli vizsgarészekből áll, két vizsgatételt kell húznia és kifejtenie. A felkészüléshez és a tétel kifejtéséhez rendelkezésre álló időt tételenként kell számítani. A vizsgázó kérésére a második tétel kihúzása előtt legalább tíz perc pihenőidőt kell adni. A vizsgázó a pihenőidő alatt a vizsgatermet nem hagyhatja el. Amennyiben a vizsgázó a gyakorlati vizsgarészt szóbeli vizsgarésszel pótolja, a törzslapján, az érettségi bizonyítványában, tanúsítványában ezt a tényt – záradék formájában – fel kell tüntetni.

Fontos, hogy a felsőoktatási felvételi eljárásról szóló 423/2012. (XII. 29.) Korm. rendelet 17. § (9) bekezdése szerint nem számítható érettségi pont az érettségi vizsgatárgy százalékos eredményéből, amennyiben a vizsgázó a gyakorlati vizsgarészt szóbeli vizsgarésszel pótolta, és az érettségi bizonyítványt, illetve a tanúsítványt az érettségi vizsga vizsgaszabályzatának kiadásáról szóló 100/1997. (VI. 13.) Korm. rendelet 37. § (3) bekezdése alapján ennek megfelelően záradékkal látták el. A fentiek szerint tehát amennyiben a vizsgázó valamely vizsgatárgy gyakorlati vizsgarészét nem teljesíti, úgy a felsőoktatási felvételi eljárás során az érettségi vizsgatárgy százalékos eredményéből számára érettségi pontot nem állapítanak meg, vagyis ezzel az eredménnyel olyan szakra nem tud felvételizni, ahol az adott vizsgatárgy vizsgaeredménye felvételi követelmény.

A vizsgaszabályzat rendelkezései szerint **az igazgató** – a szakértői bizottság véleménye alapján – **a határozatában mentesítheti a vizsgázót egy-egy vizsgarész, vagy az értékelés egy vagy több részlete alól is.** Ebben az esetben az igazgatónak egyedileg kell döntenie az egyes vizsgarészek, feladatok, feladatrészek esetén az értékelés alóli mentesítésről. Ez mindegyik vizsgarésznél alkalmazható, függetlenül attól, hogy a vizsgázó írásbeli/gyakorlati és szóbeli vizsgát is tesz, vagy az írásbeli/gyakorlati vizsgát szóbeli beszámolóval teljesíti. (A konkrét tétel ismeretében ehhez természetesen figyelembe veheti a szaktanár véleményét.) A kiadott határozat alapján, a megfelelő mentesség/mentességek felvétele után az érettségi szoftverben érvényesíteni lehet az elérhető maximális pontszám megváltozását, azaz **a vizsgázó teljesítményét az általa elérhető összpontszám százalékában értékelik.** Az igazgatói határozat alapján természetesen kombinált mentesség rögzítésére is van lehetőség.

A **szakmai érettségi vizsgák** bevezetésével a sajátos nevelési igényű tanulóknak az érettségi vizsgán adható mentességek nem változtak, azaz a fenti mentességek – a vizsgatárgy sajátosságainak figyelembevételével – az ágazati és ágazaton belüli specializáció szakmai érettségi vizsgatárgyak esetében is alkalmazhatók.

Ha a tanuló az igazgatói döntés alapján felmentést kap a szakmai vizsgatárgy vizsgája alól, úgy az érettségi bizonyítványába a vizsgaszabályzat szerinti *„Jelen érettségi bizonyítvány szakmai érettségi végzettséget tanúsít, továbbá FEOR számú munkakör betöltésére képesít.”* záradék nem kerülhet.

Ha a tanuló az igazgatói döntés alapján a szakmai vizsgatárgy vizsgát valamilyen mentességgel teljesíti, úgy (a vizsga szintjétől függetlenül) az érettségi bizonyítványába a vizsgaszabályzat szerinti *„Jelen érettségi bizonyítvány szakmai érettségi végzettséget tanúsít, továbbá FEOR számú munkakör betöltésére képesít.”* záradék bekerül.

Javasolt eljárás a helyesírás értékelése alól mentesített vizsgázók írásbeli dolgozatainak értékelésére magyar nyelv és irodalom, történelem és élő idegen nyelv vizsgatárgyak esetén

Az érettségi vizsga vizsgaszabályzatának kiadásáról szóló 100/1997. (VI. 13.) Korm. rendelet szerint az írásbeli vizsgadolgozatok értékelése központi javítási-értékelési útmutató alapján történik. Ennek értelmében aszerint és oly mértékben célszerű a helyesírás értékelésére vonatkozó mentességet megadni, ahogy és amilyen mértékben a javítási-értékelési útmutató a helyesírást értékeli.

Ha a vizsgázót az igazgató mentesítette a helyesírás értékelése alól az írásbeli érettségi vizsgán az adott vizsgatárgyból, úgy a vizsgadolgozat javítása során a javasolt eljárás (amivel teljesül a szakértői véleményben javaslatként szereplő, illetve az igazgató által határozatba foglalt mentesség, és a vizsgázót nem éri hátrány) a következő:

Magyar nyelv és irodalom

Mindkét szinten:

- a javító tanár a javítási-értékelési útmutató alapján kijavítja a vizsgadolgozatot;
- annak érdekében, hogy követhető legyen, hogyan érvényesül a mentesség az írásbeli dolgozatban, mindegyik feladatban jelöli a helyesírási hibákat;
- a végső minősítésben eltekint az egész dolgozat helyesírásának (és a mentességtől függően: írásképeinek) értékelésétől, azaz a helyesírási hibapontok átváltásától vizsgapontokká (és a mentességtől függően: az íráskép pontozásától);
- az írásbeli vizsgarészre adható maximális pontszám ebben az esetben a megkapott mentességnek vagy mentességeknek megfelelően 8, illetve 10 ponttal csökkentendő, azaz 92, illetve 90 pont lesz, és az elért %-os eredményt is ehhez képest határozzák meg.

A vizsgadolgozatok eredményeinek érettségi szoftverben történő adminisztrációjára vonatkozóan részletes leírás található a program felhasználói útmutatójában.

Történelem

- a javító tanár a javítási-értékelési útmutató alapján kijavítja a vizsgadolgozatot;
- az egyszerű, rövid választ igénylő feladatok esetén a történelem tételkészítő bizottság álláspontja szerint a kérdésekre adott válaszokat úgy kell értékelni, hogy a helyesírásért – amennyiben egyértelmű, hogy a pontatlan írás helyesírási, és nem szakmai hibának tekinthető – nem kell pontot levonni;
- a szöveges, kifejtendő feladatok értékelésénél a vizsgaleírás szerint „*A szöveges feladat megszerkesztettsége, nyelvhelyessége a »kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása« kritérium keretein belül kerül értékelésre*”;

Középszinten

- o a javítási-értékelési útmutató a következőképpen rendelkezik: „*A szövegalkotás minőségére és a nyelvhelyességre a rövid (K2) és a hosszú esszénél (K3) is 0, 1 vagy 2 pont adható*”;
- o a fentiek értelmében a szöveges, kifejtendő feladatok értékelésénél középszinten a javítási-értékelési útmutatóban a „*Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása*” kritériumnál a szöveges feladat megszerkesztettségét, nyelvhelyességét figyelmen kívül hagyva a rövid feladat megszerzhető összpontszáma/vizsgapontja 2 ponttal csökken (17 helyett 15), a hosszú feladat megszerzhető összpontszáma/vizsgapontja 2 ponttal csökken (33 helyett 31);
- o tehát az írásbeli vizsgarészen belül a II. Szöveges, kifejtendő feladatokra összesen 50 pont helyett 46 adható.

Emelt szinten

- o a javítási-értékelési útmutató a következőképpen rendelkezik: „*A szövegalkotás minőségére és a nyelvhelyességre a rövid (K2) és a hosszú, illetve a komplex esszénél (K3) is 0, 1 vagy 2 pont adható*”;
- o a fentiek értelmében a szöveges, kifejtendő feladatok értékelésénél emelt szinten a javítási-értékelési útmutatóban a „*Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása*” kritériumnál a szöveges feladat megszerkesztettségét, nyelvhelyességét figyelmen kívül hagyva a rövid feladat megszerzhető összpontszáma 2 ponttal csökken (20 helyett 18), így a megszerzhető vizsgapont 10 helyett 9, a hosszú feladat megszerzhető összpontszáma 2 ponttal csökken (36 helyett 34), így a megszerzhető vizsgapont 18 helyett 17, a komplex feladat megszerzhető összpontszáma 2 ponttal csökken (44 helyett 42), így a megszerzhető vizsgapont 22 helyett 21; tehát az írásbeli vizsgarészen belül a II. Szöveges, kifejtendő feladatokra összesen 50 pont helyett 47 adható.

A vizsgadolgozatok eredményeinek érettségi szoftverben történő adminisztrációjára vonatkozóan részletes leírás található a program felhasználói útmutatójában.

Élő idegen nyelv

Az idegen nyelvi írásbeli vizsgán csak a II. Nyelvhelyesség és a IV. Íráskészség füzeteknél kell a helyesírást figyelembe venni. Azonban ezeknél a feladatsoroknál is csak az egyik rész szempont a többi mellett a helyesírás, pontozása a nyelvhelyességi illetve a nyelvtani értékeléshez kapcsolódik.

Mindkét szinten:

- a javító tanár a javítási-értékelési útmutató alapján kijavítja a vizsgadolgozatot;
- annak érdekében, hogy követhető legyen, hogyan érvényesül a mentesség az írásbeli dolgozatban, mindegyik feladatban a javító tanár jelöli a helyesírási hibákat;
- amennyiben egyértelmű, hogy a pontatlan írás helyesírási, és nem szakmai hibának tekinthető – ezeket a hibákat a javító tanár az értékelésnél (pontozásnál) a *Nyelvhelyesség* és az *Íráskészség* füzetben sem veszi figyelembe;
- abban az esetben, amikor a hiba nem tekinthető egyszerű helyesírási hibának, a válasz nem fogadható el;
- a vizsgadolgozatra adható maximális pontszám nem változik.